

SLAGFJÄDERN

Säkerhetsskydd

Kina

Försvarsinformation
i Strängnäs

Årgång 108
1-2026

SLAGFJÄDERN

nr 1 – 2026, Årgång 108

Slagfjäders är en medlemstidning för Försvarsutbildarna Stockholm och Södermanland. Den utkommer med ca 3 500 ex fyra gånger om året.

Besöks- och Postadress

Försvarsutbildarna
Stockholm och Södermanland
Karlavägen 65
114 49 Stockholm

stockholm@forsvarsutbildarna.se

www.forsvarsutbildarna.se/stockholm-sodermanland/

Facebook: Försvarsutbildarna
Stockholm och Södermanland

Ansvarig utgivare och redaktör

Tommy Jeppsson
editor@kkrva.se

Redaktion

Johan René, Tommy Jeppsson,
Irma Palm och Olle Schylander

Adressändring

stockholm@forsvarsutbildarna.se

Annonser

Helsida färg 4 800:-, format 178 x 252 mm,
baksida 175 x 244 mm
Halvsida färg: 3 000:-, format 178 x 124 mm
Annorsoriginal kan levereras i 4-färg som
högupplöst pdf-fil. Redaktionen kan även
tillverka original på annonsörens uppdrag.

Sista manusdag

2-2026 10 april 2026
3-2026 10 augusti 2026
4-2026 20 oktober 2026
1-2027 12 januari 2027

Texter och foton

Material mailas till följande adress:
stockholm@forsvarsutbildarna.se. Texter bör
helst levereras digitalt i Word-format. Foton
bör helst levereras som högupplösta jpg- eller
tiff-filer. Redaktionen förbehåller sig rätten att
justera i texten samt beskära bilder.

Layout och tryck

www.ClearDesign.se

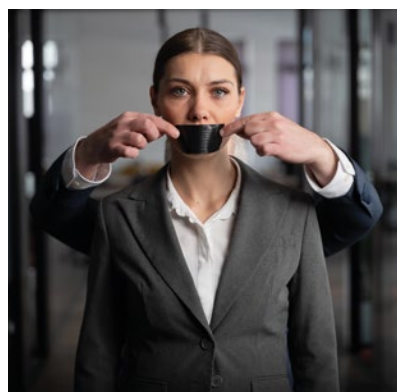
Omslag

Kriget i Ukraina fortsätter. Vi ser ännu inga
tydliga tecken på en fredsuppgörelse. Det
europeiska och svenska stödet till Ukraina fort-
sätter. Foto: Yarrrrrbright / Shutterstock.com

För åsikter framförda i redaktionellt material
svarar respektive författare. Slagfjäders får
gärna citeras, men ange källan. Foton får
endast användas efter överenskommelse
med fotografen.

I detta nummer

Ledare	3
Första regeln om tystnadskultur: Man pratar inte om tystnadskultur!	4
Säkerhetsskydd och kultur	6
Vintergatan 2026	9
Den ene försvarar – den andre erövrar	10
FörsvarsForum i Strängnäs 10 år!	14
Utgör Kina ett hot mot oss?	16
Gotlandsförbundet: Vi behövs – Du behövs	20
Våra försvarsungdomar	21

Nu kan tidningen även läsas digitalt i bläddringsbart format där du även kan ladda ner den som en PDF (↓). I den bläddringsbara versionen har varje sida en unik webbadress, vilket gör att du enkelt kan maila eller dela en specifik artikel. Du hittar tidningen på vår hemsida.

Handlingskraft och leverans

FOTO: THOMAS ECKERED

Johan René

Lördagen den 24 januari tillbringade jag ute på övningsfältet på Kungsängen och ledde vår årliga övning Vintergatan. Den första Vintergatan genomfördes i januari 1952 och har sedan dess upprepats nästan varje år. Från början var det en stor övning med granatkastarskjutning och pansarvärnsvapen förutom finkalibrigt. Efter hand har ambitionerna sänkts och Försvarsmakten höjt säkerhets- och kompetenskraven. Nu utkämpas en tävling i mörkerskjutning med enbart finkalibrig ammunition.

Det är lockande det också. Nästan 30 funktionärer och mellan 80-120 tävlande firar lördagskvällen med eldfest, hamburgare och Bullens pilsnerkorv. Och lagom kallt vinterväder. I år snö och minusgrader, vilket underlättar sikt, framkomlighet och trivsel. Visst är det fantastiskt att kunna locka bekväma svenska familjefäder och -mödrar med en kväll i vinterskogen i stället för att dega framför TV:n under idogt knappande efter något program som lockar familjens samfälliga intresse.

Och glada är deltagarna dessutom. Jag fick höra, även av utomstående,

anmärkningar som: vad positiva alla verkar vara, vad trevliga skjutledarna är eller från någon av deltagarna, att vad bra och nyttigt att få öva mörkerskjutning, det gör vi aldrig annars på övningarna.

Försvarsutbildarna bidrar gärna med utbildning som höjer krigsdugligheten, inte minst individens förmåga!

Temat för årets Sälenkonferens lär ha varit *Handlingskraft och leverans*. Handlingskraft – det är väl att organisera för krigsduglighetens nödvändiga övningar – och att avsätta resurser och våra egna pengar för ändamålet. Vi är ju en *frivillig* försvarsorganisation. Leverans – det är väl att med kompetent och arbetsglad personal genomföra övningar på ett säkert och pedagogiskt sätt. Då blir det resultat.

Jag kan konstatera att en representant för Försvarsmakten, som besökte övningen uttryckte sin överraskning (Ja!) över övningens och övningsledningens seriositet, säkerhet, ordning och reda samt goda humör. Det var vi värda. Det man tänker i ett sådant läge är, lite självöverskattande, att vi har kanske något att lära ut och dela

med oss, vi pensionerade officerare, hemvärnsbefäl, frivilligfolk med flera "amatörer". Det är ju inte utan skäl som våra Interflex-befäl får så gott rykte och omdöme med sig hem från träningen av de ukrainska soldaterna. Några av funktionärerna hade varit i England nyligen.

Framsteg och förhoppning har också varit ledord för Sälenkonferensen.

Ett tydligt framsteg i år har varit att Mellersta Militärregionen tagit ansvar för Vintergatan och fört in den som en del av utbildningsutbudet. Hjärtligt tack för det, det bidrog i hög grad till en kvalitetsökning, eftersom vi kunde variera belysningskällorna. Vi hoppas på ytterligare framsteg med att organisera och genomföra fler övningar för vårt gemensamma mål: ökad krigsduglighet för soldater och förband.

Min förhoppning är att vi ska ses som en naturlig och kompetent del av grund- och krigsorganisationen.

TEXT: JOHAN RENÉ

Vill du ha vår förbundstidning Slagfjädern digitalt eller som papperstidning i fortsättningen?

Slagfjädern skickas numera ut via CRM-systemet till de individer som valt att prenumerera på tidningen digitalt. För att göra ditt val så gör du så här:

1. Gå till "Mina sidor" på Försvarsutbildarnas hemsida.
2. Välj fliken "Mina Uppgifter".
3. Välj "Prenumerationer".

4. Välj "Medlemstidningen Slagfjädern".

5. Välj om du vill ha tidningen i pappersform, digitalt eller inte alls. Gör du inget val så får du papperstidningen även i fortsättningen.

Passa på att kolla att dina övriga uppgifter stämmer. Det är även här som du ändrar uppgifter om du flyttar m m.

Tystnadskultur är ett begrepp som är svårt att definiera och mäta. FOTO: HUDHUDPRO / SHUTTERSTOCK.COM

Första regeln om tystnadskultur: Man pratar inte om tystnadskultur!

En tystnadskultur är ett grupp beteende där individerna regelmässigt undviker att uttala sig runt ett specifikt ämne. Exempelvis missförhållanden, maktmissbruk eller tjänstefel. Ibland kan chefers oförstående uttalanden som "Här finns ingen tystnadskultur, det är det ingen som sagt något om" bli talande för att klimatet på arbetsplatsen inte är så öppet eller taket så högt som det borde vara. Men begreppet är inte oproblematiskt och man ska tänka efter innan man ropar tystnadskultur.

TEXT: DAVID BERGMAN

David Bergman

FOTO: FÖRSVARSHÖGSKOLAN

Organisationer fungerar bäst när det finns en öppenhet och villighet att bearbeta de problem och hantera de friktioner som ofrånkomligen uppstår. De mest framgångsrika grupperna är inte de som saknar problem (sådana finns inte) utan där medarbetare känner en stark tillit till övriga och en trygghet att nå fram med sina synpunkter i arbetet för att uppnå gemensamma mål. Om man inte kommunicerar för att lösa problemen, eller ännu värre ingen vågar påtala att de finns, så blir det svårt att lösa dem. Så långt inga konstigheter.

Svårt att definiera

Begreppet "tystnadskultur" kan vid första anblick verka självförklarande, men är i själva verket svårt att definiera och operationalisera. Det kan handla om en individuell tystnad av rädsla för något specifikt, en organisatorisk tystnad baserad på informella regler eller belönings-system, en strukturell tystnad utifrån exempelvis hierarki eller sekretess eller bara en kulturell tystnad: "Det är så här vi alltid gjort". Det finns en viss motsägelse i att påtala en tystnadskultur: Om människor talar om att det är tyst så är det ju inte tyst. Detta behöver dock inte motsäga problemet eftersom en tystnad inte bara är frånvaron av tal utan även kan vara en selektivitet i vad man talar om och inte. Det handlar inte alltid om bokstavig tystnad utan även om passivitet eller alternativa praktiker; att inte rapportera, hänvisa uppåt, formulera sig ospecifikt, eller att avleda genom att skämta eller trivialisera bort något.

Man måste också beakta att en selektiv tystnad är normalt. Nästintill livsnödvändigt. Något som sällan beaktas i diskussioner runt ämnet. I de flesta sociala situationer finns det saker man inte pratar om: partnern som lagt på sig några kilon, kollegan som underpresterar, den hemliga kontorsförälskelsen, fadäsen på firmafesten, otrohets, böjelsen eller familjehemligheten som ingen får nämna. De flesta sociala sammanhang har fullt rimliga normer som på olika sätt reglerar vad man förväntas säga. Som exempel, inbjuds du till

Nobelfesten och kungen frågar hur du mår så svarar du sannolikt ett högt "Bra ers majestät!" istället för att börja redogöra för eventuella krämpor och sjukdomstillstånd. I filmen *Liar Liar* hindras Jim Carreys karaktär genom en förtrollning från att ljuga och förvandlas till sin motsats: en person som filterlöst häver ur sig allt han tänker och tycker i alla sociala situationer. Något som blir än mer skadligt än tystnad eller att ljuga. En tystnadskultur handlar inte om att säga allt, utan om de tillfällen där det byggs upp systematiska hinder hos en specifik grupp för sådant man *borde* prata om men inte gör.

Tystnadskultur riskerar användas som etikett för sådant som inte nödvändigtvis är det.

Flera risker

En stor risk med att begreppet är diffust blir att tystnadskultur riskerar att användas som etikett för sådant som inte nödvändigtvis är det. Det man reagerar på kan vara ett naturligt system för hierarkiskt beslutsfattande, ett nödvändigt fokus på sekretess, där alla inte ska tycka till om allt, eller en medveten prioritering. Man måste också beakta att det kan finnas enklare förklaringar som vissa individers konflikträdsla eller kommunikativa brister mer än en utbredd kultur som begränsar mottagligheten (det ena utesluter inte det andra). Vi har nog alla mött någon som inte fått sin vilja fram och varit oförstående att vederbörande borde sluta tjata. Allt detta kan vara bättre eller sämre sociala mekanismer, men utgör inte nödvändigtvis en tystnadskultur. Begreppet blir riskfyllt om det introduceras innan andra förklaringar prövats.

En annan stor risk är att begreppet är näst intill omöjligt att ta bort ur

diskussionen när det väl introducerats. Det är epistemologiskt problematiskt och näst intill logiskt omöjligt att motbevisa då det handlar om att påvisa ett negativt påstående – att det *inte* finns ett osynligt tryck som det *inte* pratas om. Påståendet riskerar också att bli självbekräftande genom cirkulär logik: Om ingen talar är det en tystnadskultur, om någon talar är det ett undantag eller sanktionerat uttalande som bekräftar tystnadskulturen. Förenklat: Det finns osynliga enhörningar i min trädgård, men de gömmer sig för alla som inte tror på enhörningar: motbevisa mig! Efter att begreppet introducerats kan alla uttalanden tolkas som bevis för tesen, något som riskerar att bli ett intellektuellt gift och dra fokus bort från att lösa det faktiska problemet.

Identifiera problemet

Hur ska man då veta om det existerar en systematisk tystnadskultur eller om det handlar om mer normala organisatoriska friktioner? Det finns erkänt inget enkelt sätt. Ett bra första steg är att först testa enklare förklaringar som rör brister i målsättningar, mandat, resurser, sekretess eller prioriteringar. Om dessa räcker är det ofta en överförklaring att peka på en systematisk tystnadskultur. En annan central fråga är vad som händer när någon faktiskt talar: finns kopplade konsekvenser som är återkommande, igenkännbara enligt ett mönster som överlever ledningsbyten? I fall där man ändå anar att det finns ett systematiskt motstånd är det avgörande att inte bara påpeka förekomsten utan i någon mån specificera: en tystnad om *vad*? I *vilka* situationer? *Hur* exakt påverkar detta? Att bara introducera begreppet som förklaring räcker inte för att komma vidare.

De inneboende begränsningarna ska inte ses som ett försök att förminska de problem som finns eller vad som krävs för att lösa dem. Tvärtom behöver man förstå problematiken i begreppet för att bättre kunna förstå och hantera friktioner som uppstår på alla arbetsplatser. ■

Säkerhetsskydd och kultur

I säkerhetskänslig verksamhet handlar skydd inte bara om regler och teknik, utan om hur de tillämpas i vardagen. Säkerhetsskyddet fungerar bara så väl som kulturen tillåter. Detta blev tydligt när Lantmäteriet under våren 2024 begränsade åtkomsten i delar av sina externa e-tjänster av säkerhetsskäl. Bakgrunden var brister i hanteringen av utlämnande av handlingar som medfört att även sekretessbelagd information funnits tillgänglig i vissa tjänster. Enligt medierapportering ska uppgifterna bland annat ha rört försvarsrelaterade anläggningar.

TEXT: PATRIK THUNHOLM

Patrik Thunholm

FOTO: WINSENT THUNHOLM WIKMAN

Nedstängningen av e-tjänsterna hade föregåtts av återkommande interna varningar om allvarliga säkerhetsbrister, utan att dessa lett till tillräckliga åtgärder. I en anmälan till myndighetens visselblåsartjänst, återgiven av *Expressen*, skrev en medarbetare:

”Jag vill anmäla att Lantmäteriets kundcenter lämnat ut akter som allmänna handlingar utan att de sekretessgranskats trots att det framgår av handböcker och rutiner

att så inte får ske.” [...] ”det här har höga chefer på myndigheten blivit informerade om”.

Risker hade identifierats i flera omgångar och rekommendationer om skärpta åtgärder hade återkommit under flera år, men utan att få fullt genomslag i beslut och arbetsätt. Exemplet visar hur säkerhetskultur i praktiken kan påverka hur säkerhetsskyddet fungerar.

När varningar inte prioriteras, omsätts i åtgärd och följs upp, uppstår ett glapp mellan styrning och vardag.

I ett sådant glapp kan risker bli vardag och kontroller prioriteras bort när tempo och verksamhetsnytta pressar organisationen, vilket försvagar säkerheten.

Säkerhetsskydd är en nödvändig och ständigt pågående verksamhet.
FOTO: PEOPLEIMAGES / SHUTTERSTOCK.COM

XXX. FOTO: XXXX

Säkerhetsskydd som grund

Säkerhetsskydd syftar till att skydda säkerhetskänslig verksamhet och skyddsvärden från spioneri, sabotage, terrorism och andra antagonistiska hot. Det omfattar åtgärder inom informationssäkerhet, fysisk säkerhet och personalsäkerhet, och är en grundförutsättning för att verksamheten ska kunna bedrivas säkert.

För säkerhetskänsliga verksamheter är säkerhetsskydd inte en sidofunktion utan en grundläggande förutsättning för att kärnverksamheten ska kunna bedrivas. När verksamheten hanterar säkerhetskyddsklassificerade uppgifter eller andra skyddsvärden behöver skyddet vara en integrerad del av hur verksamheten planeras och levereras, inte något som läggs ovanpå i efterhand.

Lantmäteriexemplet visade vad som kan hända när en verksamhet bygger sin leverans på hög tillgänglighet och snabbhet utan att säkerhetskraven var fullt integrerade i leveransmodellen. När skyddet inte är inbyggt i arbetssätt, system och prioriteringar riskerar säkerhetskrav att hanteras först när brister uppdragas, vilket kan leda till akuta åtgärder.

Ett heltäckande skydd förutsätter vidare att åtgärderna fungerar tillsammans i verksamheten och att människor förstår syftet, uppmärksammar risker och agerar konsekvent. Det är i detta sammanhang som säkerhetskulturen blir en central del av säkerhetsskyddet: hur kraven förstås, prioriteras och omsätts i vardagen.

Säkerhetskultur

Kultur är de gemensamma normer, värderingar och antaganden som växer fram över tid i en organisation. Dessa påverkar hur medarbetare tolkar situationer och agerar i praktiken. Säkerhetskultur är den del av organisationskulturen som rör säkerhetsfrågor, och Transportstyrelsen (2023) beskriver den så här:

”Säkerhetskultur handlar om en organisations gemensamma sätt att tänka och agera i förhållande till risk och säkerhet, det vill säga hur en organisation prioriterar och faktiskt arbetar med risker och säkerhet kopplat till sin verksamhet.”

I praktiken innebär detta att säkerhetsarbetet behöver vara genomtänkt och dokumenterat, att medarbetare förstår kraven samt att arbetet faktiskt bedrivs i linje med fattade beslut. Detta kan sammanfattas i tre delar som tillsammans bygger säkerhetskultur:

- *Det som skrivs*: hur kraven uttrycks i styrdokument.
- *Det som förstås*: hur kraven uppfattas och prioriteras.
- *Det som görs*: hur människor agerar när kraven provas.

”För säkerhetskänsliga verksamheter är säkerhetsskydd en grundläggande förutsättning för att kärnverksamheten ska kunna bedrivas.

När dessa delar hänger ihop är säkerhetskulturen stark. När de inte gör det, som i Lantmäteriets fall, kan glappet mellan styrning och praktik leda till att sekretessbelagd information exponeras och att verksamheten stoppas.

Säkerhetskultur i praktiken

När säkerhetskulturen är svag vilar skyddet mer på styrdokument än på hur arbetet faktiskt bedrivs i vardagen. Kulturen tar sig uttryck i vardagens små beslut, såsom utlåning av datakort, rutinmässigt insläpp av personer eller utebliven kontroll av obekanta i lokalerna. Sådana situationer kan säga något om hur säkerhet förstås och tillämpas i praktiken.

Regelverk sätts främst på prov under tidspress, osäkerhet och motstridiga krav. Det är då, i mötet mellan teori och praktik, som brister och genvägar uppstår. Mot denna

bakgrund formas säkerhetskulturen i första hand av det som görs, snarare än av det som sägs (ska göras).

När styrning möter vardagen

Styrdokument anger hur organisationen ska arbeta och vilket ansvar som gäller. Styrning får dock betydelse först när den får genomslag i vardagens beslut och arbetssätt. När målkonflikter uppstår är det säkerhetskulturen som avgör om säkerhetsskyddet fungerar. I fallet med Lantmäteriet fanns både styrdokument och återkommande varningar, men utlämnanden fortsatte ändå utan tillräcklig prövning.

Därför räcker det inte att styrdokument finns; kraven måste uppfattas som relevanta, vara möjliga att följa i praktiken och leda till önskade beteenden. Annars riskerar medarbetare att utveckla egna sätt att hantera kraven, vilket kan leda till avsteg från regelverket.

En verksamhet kan ha den bästa styrningen i världen, men ändå arbeta på ett osäkert sätt. När kraven blir svåra att följa flyttar arbetet från det beslutade till det som fungerar för stunden. Säkerhetsfrågor tolkas då utifrån det invanda, vilket i sin tur kan påverka vad som uppmärksammas, rapporteras och förs vidare i organisationen.

Tystnad som säkerhetsrisk

Bristande säkerhetskultur kan innebära att risker och avvikelser inte lyfts, trots att de är kända i organisationen. Transportstyrelsens IT-upphandling är ett exempel på detta. ”Det var flera som ville stoppa detta men som blev beordrade att hålla käften”, skrev en anställd efter det som i medier kom att beskrivas som en av 2010-talets största svenska säkerhetsskandaler.

Detta kan ses som ett uttryck för tystnadskultur, där kända problem inte förs vidare eller diskuteras öppet. Det kan bero på att det upplevs som riskfyllt eller meningslöst att säga ifrån, eller på att det saknas fungerande forum och kanaler. Resultatet blir att information fastnar i organisationen eller inte når beslutsfattande nivåer.

Konsekvensen av detta är att ledningen får en ofullständig lägesbild och att säkerheten gradvis försvagas.

Säkerhetsskyddet har också en fysisk dimension. Vi ser idag ett ökat fysiskt hot bland annat mot försvarsindustrin. FOTO: WOODAN / SHUTTERSTOCK.COM

Kulturen kan se stark ut på ytan men vara sårbar om den präglas av tystnad. Tystnad är inte neutralt, utan innebär ett bortfall av sensordata som gör att risker och mönster inte blir synliga.

Att skapa en stark säkerhetskultur

Säkerhetskultur uppstår inte av sig själv, utan formas över tid genom hur organisationer lär av händelser och omsätter lärdomar i handling. Transportstyrelsen beskriver i skriften *Säkerhetskultur* (2023) vad säkerhetskultur innebär och vilka faktorer som är viktiga. Med utgångspunkt i denna beskrivning sammanfattas nedan sju områden som en praktisk checklista för säkerhetskultur i vardagen.

1. Rapportering

Säkerhet kräver inflöde: det ska vara tydligt vad som ska rapporteras, hur det görs och vad som händer efteråt. När signaler fångas tidigt kan avvikelser hanteras innan de blir incidenter.

2. Rättvis kultur

Säkerhet kräver tillit: rapportering ska mötas förutsägbart och rättvist, så att misstag kan lyftas utan rädsla och gränserna för oacceptabla beteenden är tydliga.

”Det som i praktiken förstärks, tolereras eller ignoreras blir snabbt norm.

3. Lärande och återkoppling

Säkerhet kräver respons: rapportering får värde först när den leder till analys, åtgärder och återkoppling. Utan respons avtar rapporteringen och problem riskerar att normaliseras.

4. Ledningens prioriteringar

Säkerhet kräver ledning: kultur formas av hur högre nivå agerar när säkerhet ställs mot tempo, ekonomi eller leverans. Det är dessa beslut som ytterst formar säkerhetskulturen.

5. Kommunikation

Säkerhet kräver förståelse: krav, risker och förändringar måste kommuniceras tydligt för att kunna omsättas i vardagen. Annars uppstår egna tolkningar som kan urholka skyddet.

6. Resurser och kompetens

Säkerhet kräver förutsättningar: tid, bemanning och kompetens måste stå i proportion till kraven. Bristande förutsättningar ökar risken för genvägar, särskilt under hög belastning.

7. Systematik och uppföljning

Säkerhet kräver struktur över tid: tydliga roller, ansvar och befogenheter behöver kombineras med regelbunden uppföljning för att säkerhetsarbetet ska vara uthålligt.

Tillsammans skapar dessa sju områden förutsättningar för en säkerhetskultur, men de får effekt först när ansvar och mandat är tydliga i organisationen.

Ansvar och mandat

Ett fungerande säkerhetsarbete kräver tydligt ansvar och mandat på alla nivåer i organisationen – inte minst i ledningen. Ledningens prioriteringar, resursfördelning och sätt att hantera avvikelser sätter ramarna för vad som uppfattas som acceptabelt i vardagen och därmed för hur säkerhetskrav omsätts i praktiken.

Även om organisationen har en säkerhetsavdelning vilar ansvaret på alla anställda, på samma sätt som alla ansvarar för sina kvitton även om det finns en ekonomiavdelning. Ju mer medarbetare involveras i säkerhetsarbetet, desto större blir engagemanget och viljan att följa rutinerna.

Ansvar i säkerhetsarbetet innebär också att medarbetare har mandat och stöd att agera vid avvikelser. Det ska vara möjligt att ifrågasätta, pausa eller stoppa osäkra arbetssätt, även när det innebär förseningar. När sådant

agerande tas på allvar och leder till åtgärder stärks viljan att ta ansvar för säkerheten i vardagen.

Hur säkerhetskultur formas i vardagen

Det som i praktiken förstärks, tolereras eller ignoreras blir snabbt norm. När någon stannar upp, kontrollerar eller rapporterar och möts av stöd och tydliga reaktioner förstärks säkra arbetssätt. När sådana beteenden i stället möts av irritation, tystnad eller utebliven uppföljning lär sig organisationen något annat.

Säkerhetskultur formas därför mindre av vad som står i dokument och mer av hur människor bemöts när de agerar korrekt – och av hur organisationen reagerar när någon väljer en oacceptabel genväg. Om genvägar accepteras, eller blir standard vid tidspress, förskjuts gränsen successivt för vad som uppfattas som normalt och rimligt.

För att kulturarbetet ska bli hanterbart kan det behöva översättas till ett begränsat antal tydliga beteenden som efterfrågas och följs upp. Det kan handla om att rapportera tidigt, kontrollera avvikelser och våga

stoppa och eskalera vid osäkerhet. När sådana beteenden mäts och återkopplas blir säkerhetskultur ett konkret arbetssätt snarare än en ambition.

Ett arbete utan slut

Säkerhetsskyddets syfte är att förebygga skador på Sverige. Detta förutsätter mer än regelverk, klassificeringar och tekniska skydd. Det kräver en säkerhetskultur som omsätter krav i beteenden och systematisk uppföljning. Utan detta uppstår ett glapp mellan ambition och praktik som i säkerhetskänslig verksamhet direkt försvagar säkerhetsskyddet.

Säkerhetskultur är därför inte ett projekt med ett slutdatum, utan ett ständigt pågående arbete som visar sitt värde när organisationen prövas. I slutändan avgörs säkerhetsskyddet av hur människor faktiskt agerar utifrån de regler och rutiner som finns, vilket bland annat fallet med Lantmäteriet illustrerar. Frågan är därför inte om en organisation har en säkerhetskultur, utan vilken – och om den håller när den prövas på allvar. ■

Vintergatan 2026

Lördagen den 24 januari genomfördes den 74:e mörkerfältskjutningen Vintergatan ute på Livgardets övningsfält i Kungsängen.

I år var 76 deltagare på plats och av dem hade vi fyra finska gäster. Tyvärr hade cirka 20 meddelat att de inte kunde delta.

Vintergatan genomfördes på sju stationer där olika kunskaper i mörkerskjutning testades.

Den som vann var Fredrik von Schmalenseé från 241 med 38 träff av 42 möjliga. Lagtävlingen vanns av 234 Team Trossen med totalt 118 träff. Lagdeltagarna var Eric Karlsson, Nicholas Thalén, Samuel Eketorp och Robin Kumala.

Tävlingen genomfördes med cirka 40 funktionärer med Niklas Brodin och Mikael Källman i spetsen.

Nästa år så genomförs den 75:e upplagan och då hoppas vi att ännu fler kan delta. ■

Årets Vintergatan, den 74:e i sin ordning, genomfördes med stort engagemang. FOTO: ERIC HALLBERG / HEMVÄRNSNYTT

TEXT: IRMA PALM

Den ene försvarar – den andre erövrar

Föregivna ryska framgångar och fredsansträngningar. Så kan läget i Ukraina vid årsskiftet kortfattat beskrivas.

TEXT: JÖRGEN ELFVING

Vad som tilldragit sig störst uppmärksamhet är den amerikanska fredsplan som blev känd den 18 november och den process som följt på den. Läget utmed frontlinjen och bortom den har med ett undantag, den föregivna attacken av ukrainska drönare mot Putins residens i Novgorod oblast i slutet av december, inte uppvisat några större mått av dramatik.

Utmed och bortom fronten

Från medio november har striderna utmed frontlinjen koncentrerats till städerna Pokrovsk, Kupjansk samt Zaporizjzja oblast. Den ryska offensiven i Pokrovsk-riktningen inleddes i juli 2024 och flera bedömare, bl a artikelförfattaren, förutsåg under hösten samma år att staden skulle tas i närtid vilket inte blev fallet. Sedan april har striderna i Pokrovsk-området intensifierats och ryska förband trängt in i Pokrovsk. I november endast i storleksordningen 300–500 man enligt ukrainska uppgifter. Huruvida man från rysk sida avser att anfälla staden frontalt eller inringa den genom flankanfall är oklart. En inringning bedöms mest sannolik. Pokrovsk har haft betydelse som knutpunkt, men är numera av symbolvärde. Kan staden hållas visar det på ukrainsk förmåga och motståndsvilja, men skulle staden tas är det den största stad som den ryska sidan tagit sedan Bachmut togs i maj 2023.

Kupjansk grenslar floden Oskil och ockuperades från februari till oktober 2022 då staden återtog av den ukrainska sidan. I november 2024 attackerade den ryska sidan ånyo Kupjansk och för närvarande kontrolleras delar av staden av såväl

ukrainska som ryska styrkor, medan det i andra delar är oklart vem som har kontrollen. Den 20 november rapporterade dock generalstabschefen till Putin att Kupjansk "befriats" vilket motsades av ukrainska uppgifter och ryska bloggare. Knappt en månad senare, den 16 december, uppgav chefen för stridsgrupp Väst att Kupjansk kontrollerades av 6:e Armén. En uppgift som motsades av framgångsrika ukrainska motanfall där det inte är osannolikt att de ryska förbanden, vilka ska ha fått till uppgift att ta Kupjansk före februari, kan komma att kastas ut ur staden.

”Främst hotet från drönare har lett till att anfall med mekaniserade förband blivit mer sällsynta på rysk sida.

Zaporizjzja oblast var intill november ett relativt lugnt frontavsnitt, där den ryska sidan under senare tid gått till offensiv med lokala framgångar. Något som förklaras av brist på personal i de ukrainska förbanden, deras stridsvärde, lokalförsvarsförband och dimma, vilket hindrade användningen av drönare. I närtid har den ryska kraftsamlingen riktats mot samhället

Jörgen Elfving

FOTO: PRIVAT

Huljajpole, cirka 80 km från staden Zaporizjzja, oblastens residensstad som även gett oblasten dess namn. Den 28 december redovisade ryska försvarsministeriet att Huljajpole "befriats", men i skrivande stund är det oklart huruvida staden tagits av den ryska sidan.

Putin på besök

Anmärkningsvärt sedan slutet av november är att Putin besökt flera av de staber som leder striderna i Ukraina, varvid läget utmed frontlinjen redovisats. Utöver "chefsbesöken" har också genomförts separata lägesredovisningar för honom. Vid samtliga dessa tillfällen har föredragningarna varit likartade, inledda av generalstabschefen följt av redovisningar från respektive stridsgruppchef. I ett fall, den 27 december, redovisade också två brigadchefer och en kompanichef läget. Något som bedöms bero på att vid tidigare föredragningar hade vissa samhällen angetts som "befriade", vilket inte överensstämde med det faktiska läget och därför dementerats eller ifrågasatts från olika håll. Dvs även den högre ledningen har hemfallit åt att redovisa terräng tagen på kredit. Föredragningarna för Putin har getts betydande publicitet och bedöms ha syftat till att ge en bild av ryska militära framgångar, inte

Den ukrainska motståndsviljan och -förmågan har hittills varit mycket hög. FOTO: JOSE HERNANDEZ CAMERA 51 / SHUTTERSTOCK.COM

minst för att påverka den pågående fredsprocessen, där genomförandet av föredragningarna i tid har anpassats efter genomförandet av viktigare möten eller förhandlingar. T ex genomfördes ett "chefsbesök" den 27 december, dagen innan Zelenskyj skulle möta Trump i Florida.

De föregivna militära framgångarna har även lyfts fram av generalstabschefen vid dennes genomgång för utländska militärattachéer den 18 december, då han uppgav att under året hade 6 300 km² territorium "befriats". Institute for the Study of War, ISW, bedömer dock att det endast är fråga om 4 700 km². Likaså bedömer ISW att de 300 samhällen som från rysk sida uppges att ha "befriats", uppgår till 196. Och framrycknings-hastigheten under året, enligt ISW i snitt 14,4 km² per dag, d v s ungefär en tiondel av Ölands yta, imponerar inte.

Drönar- och robohotet

Den 29 december uppgav den ryska utrikesministern att natten mellan den 28 och 29 december hade Putins residens i Novgorod oblast attackerats av 91 drönare, vilket dementerades av Zelenskyj. Två dagar senare publicerar ryska försvarsministeriet också kartskisser över flygvägen för de drönare som uppgetts ha attackerat residenset, liksom bilder på en nedskjuten drönare som uppges ha deltagit i attacken. Dessutom har från rysk sida, som bevis på attacken, överlämnats delar av navigationsutrustningen från en nedskjuten drönare till USA. Emellertid finns det inga uppgifter som styrker att en attack mot Putins residens faktiskt genomförts. En attack som vedergäddes natten till den 9 januari genom en omfattande robot- och drönarattack mot mål i Ukraina,

då även en robot av typen Oresjnik sattes in mot mål i Lviv, vilket är det andra tillfället så skett sedan november 2024.

Fremst hotet från drönare har lett till att anfall med mekaniserade förband blivit mer sparsamt förekommande på rysk sida och då endast av mindre förband, plutonbataljon, samt att man tvingats till taktikanpassning. Denna har inneburit att anfall numer i flertalet fall sker uppsatt på motorcyklar, buggies eller i form av mindre grupper som infiltrerar de ukrainska ställningarna och det har också förekommit kavallerianfall i mindre skala. Till taktikanpassning kan också hänföras att anfall med mekaniserade förband sker när väderförhållandena hämmar användning av drönare: regn och dimma.

De ryska robot- och drönar-attackerna mot mål i Ukraina

fortsätter med oförminskad intensitet och under 2025 omfattade dessa mer än 54 000 långräckviddiga drönare och mer än 1 900 robotar. I stor omfattning har attackerna riktats mot den ukrainska energiförsörjningen och i oktober uppgavs att produktionskapaciteten var cirka 17,6 GW, mindre än hälften av de 38 GW som var fallet innan kriget började. Även Ukraina attackerar mål på djupet och då olje- och försvarsindustri, militär infrastruktur och under senare tid även rysk energiförsörjning. I det sistnämnda fallet ledde en attack i början av januari till att 556 000 abonnenter i Belgorod oblast inte hade tillgång till el.

Endast de döda har sett slutet på kriget

Den 18 november framkom i media uppgifter om att USA och Ryssland utarbetat en plan om 28 punkter för att nå fred i Ukraina. Planen ska ha utarbetats gemensamt av företrädare för USA och Ryssland, Steve Witkoff och Kirill Dmitriev, generaldirektör för den ryska investeringsfonden. Det uppgavs också att planen till stora delar innehåller delar av ett memorandum som skrevs av Dmitriev i anslutning till att Trump tillträdde som president i januari. Det har även uppmärksammat att vissa delar av texten sannolikt har ett ryskt ursprung då delar ger intryck av att vara en

översättning gjord av personer som inte har engelska som modersmål. Då planen till stora delar tillgodosågs de ryska kraven väckte den kraftiga reaktioner såväl i Ukraina, i Europa som bland några amerikanska kongressledamöter.

Sannolikt var det de negativa reaktionerna som ledde till det möte som hölls i Genève den 24 november med deltagande av bl a den amerikanske utrikesministern, Steve Witkoff, företrädare för EU, Ukraina samt Storbritannien, Frankrike och Tyskland. Mötet resulterade i att de 28 punkterna i den ursprungliga planen reducerades till 19 där vissa frågor lyfts ut, bl a överlämnade av Donbass till Ryssland och andra territoriella frågor. Mötet i Genève följdes av ytterligare möten, förhandlingar och telefonsamtal, bl a den 20–21 december då Steve Witkoff och Jared Kushner, Trumps svärson, sammanträffade var för sig med företrädare för Ukraina och Ryssland. Såvitt kan bedömas låg vad som överenskomms vid mötet till grund för det 20-punktsförslag till avtal som Zelenskyj presenterade den 24 december och som även delgetts den ryska sidan, men från officiellt ryskt håll har ett ställningstagande till detta ännu ej noterats.

Huruvida den fredsprocess som nu pågår kommer att nå framgång kan diskuteras och det amerikanska utrikespolitiska agerandet visavi Ukraina ger intryck av att detta drivs

utifrån affärsintressen och på ett sätt som hämtats från affärsvärlden. Trumps främsta mål synes vara att få ett fredsavtal kan te sig och tempot i en lösning av konflikten torde vara av högre prioritet för honom än vad avtalet kan leda till för Ukraina. Uppenbarligen är Trump också frustrerad över att hans fredsansatser ännu inte nått framgång, vilket också kom till uttryck vid Vita Husets presskonferens den 11 december då det sades att, "Presidenten är extremt frustrerad över båda sidor i detta krig, och han är trött på möten som bara hålls för mötenas skull."

Fred och säkerhet

En del av en fredlig lösning på konflikten är att Ukraina ges säkerhetsgarantier. Dessa uppges vara i linje med Natos artikel 5 och där USA angett en tidsutdräkt för säkerhetsgarantierna till 15 år, men där Zelenskyj önskat upp till 50 år. Åberopandet av artikel 5 indikerar att USA skulle betrakta en framtida rysk attack på Ukraina som en attack på USA och agera därefter, eventuellt med direkt utplacering av amerikansk trupp. En relevant fråga i sammanhanget är därför om USA är berett och villigt att gå i krig med Ryssland för Ukrainas skull?

När det gäller säkerhetsgarantier är också en annan aktör än USA involverad, den s k Coalition of the willing, som består av ett antal europeiska länder. Dessa, Ukraina och USA kom vid ett möte i Paris den 6 januari överens om ett ramverk för säkerhetsgarantier som syftar till att säkerställa Ukrainas försvar och en varaktig fred. I stort innebär detta:

- Övervakning av en vapenvila.
- Stöd till Ukrainas väpnade styrkor i form av fortsatt långsiktigt militärt stöd, finansiering av inköp av krigsmateriel m m.
- En multinationell styrka för att stödja återuppbyggnaden av Ukrainas väpnade styrkor och genomföra säkerhetsskapande åtgärder på land, till sjöss och i luften. Ulf Kristersson har i detta sammanhang utlovat deltagande av svenskt stridsflyg.
- Bindande åtaganden i händelse av ett förnyat ryskt angrepp.

Antalet ryska stridsfordon som har förbrukats i kriget har lett till en bristsituation.
FOTO: MIKOLAAMK / SHUTTERSTOCK.COM

- Långsiktigt försvarssamarbete, bl a gemensam utbildning, försvarsindustriella projekt och utbyte av underrättelser.

Ovanstående är det hittills mest omfattande säkerhetsavtalet för Ukraina där multilateralt militärt stöd kombineras med rättsligt bindande åtaganden, men dess effektivitet är dock beroende av ett eldupphör, något Ryssland hittills har vägrat.

En multinationell fredsbevarande styrka i Ukraina kan svårigen accepteras av Ryssland. Putin har uttalat att "Om militär personal dyker upp, särskilt nu, utgår vi ifrån att de kommer att vara legitima mål för nedkämpning. Och om en långsiktig fred uppnås, ser jag ingen mening med att de befinner sig där".

De ryska angreppen slår hårt mot Ukrainas infrastruktur, inte minst elförsörjningen under vintertid. FOTO: VLA.COOL / SHUTTERSTOCK.COM

”En del av en fredlig lösning på konflikten är att Ukraina ges säkerhetsgarantier.

Motsvarande budskap har också getts från den ryske utrikesministern m fl. Om inga trupper stationeras i Ukraina innebär detta att det tar tid innan man är på plats vid en förnyad rysk invasion och hamnar steget efter. När det gäller en fredsbevarande styrka är frågan vilka länder som bidrar med trupp och hur länge. Flera av de länder som ingår i Coalition of the willing är mindre villiga att vara truppbidragande och företrar istället att bidra på andra sätt, t ex genom utbildning eller ekonomiskt stöd. Dessutom anser sig ett antal länder inte heller ha kapacitet att bidra med trupp, vilket skulle kunna påverka både den nationella och Natos försvarsplanering negativt.

Förutsägelser är svårt

Kriget i Ukraina har i skrivande stund pågått i nästan fyra år och hur konflikten kan komma att utvecklas

är svårbedömbart. Inte minst på grund av att vare sig Ukraina eller Ryssland synes villiga att ge upp sina krigsmål. Såvitt kan bedömas avser Ryssland att nå dessa genom ett militärt avgörande och är inte intresserat av en förhandlingslösning. Något som indikeras av uttalanden Putin gjort och hävdandet av ryska militära framgångar under senare tid. De sistnämnda, liksom attacken på Putins residens och andra mål på djupet av ryskt territorium av den ukrainska sidan, skulle härvid kunna utgöra argument för att inte acceptera eller förhålla den fredsplan som nu är aktuell.

I princip föreligger endast två alternativ för hur konflikten kan komma att utvecklas: fred genom en förhandlingslösning eller att kriget fortsätter. En förhandlingslösning skulle t ex kunna nås genom påtryckningar på parterna, att de ger upp eller kompromissar på sina krigsmål, att endera parten når ett militärt avgörande, eller att endera parten inte har förmåga, resurser eller vilja att fortsätta kriget. Ett militärt avgörande är dock något som varken Ukraina eller Ryssland har förmåga att uppnå.

Skulle en förhandlingslösning inte nås torde kriget fortsätta med varierande intensitet över tid och kunna ta sig samma former som striderna i Donbass 2014–2022, ett lågintensivt krig alternativt en frusen konflikt. Kriget i Ukraina är redan idag ett utnötningskrig och frågan är

för vilken part resurser, förmåga och vilja att fortsätta kriget först tryter.

Oavsett om konflikten löses på slagfältet eller vid förhandlingsbordet kan Ryssland endera stå som segrare, de ryska krigsmålen uppnås, eller som förlorare. Oavsett vilket har de europeiska länderna att förhålla sig till ett oberäkneligt och oförutsägbart Ryssland som dock måste återta sin militära förmåga. Notera att när det gäller Estland, Lettland och Litauen förekommer i rysk kontext samma språkbruk som i fråga om Ukraina. Ett exempel på detta är vad Andrej Pintjuk, f d vice försvarsminister i Donetsk folkrepublik och chef för ett ryskt frivilligförband på den ryska sidan i Ukraina, uttalat: "Estland, som [är] en konstgjord skapelse utan historiska grunder, skulle kunna återgå till sin historiska ryska gemenskap. Och en specialoperation mot Estland skulle vara snabbare och effektivare än den vi för närvarande har i SVO-zonen i Ukraina".

Sammanfattningsvis kan idag varken en förhandlings- eller militär lösning på konflikten skönjas och fortsatt torde vi få se vad vi idag ser utmed frontlinjen och bortom denna – modesta ryska terrängvinster, ukrainska motanfall samt ömsesidiga robot- och drönarattacker av varierande intensitet. Detta, om fredsprocessen inte går i stå, åtföljt av ytterligare en mångfald av möten och förhandlingar. ■

Panelen bestod av kunniga föreläsare, från vänster Lars-Erik Lundin, Stefan Sandborg, Hanna Gunnarsson och Gustaf Göthberg. Längst till vänster den mångårige, mycket skicklige moderatorn Olof Jonmyren. FOTO: JOSEFIN UNELID

FörsvarsForum i Strängnäs 10 år!

FörsvarsForum i Arsenalen, Strängnäs, den 13 november 2025 blev det tionde genomförda av föreningen i Södermanland tillsammans med sina samarbetspartners.

TEXT: ALEXANDER EKLUND

Först ut att hålla föredrag var ambassadör Lars-Erik Lundin från Kungl Krigsvetenskapsakademien, som började med att lyfta den viktiga aspekten att soldater som ska ut i krig måste ha ett syfte, de måste veta varför. Framför allt måste den yngre generationen våga fråga, såväl som ifrågasätta, politiker när det gäller vår säkerhet och vilken roll vi vill ta i Nato. Det är den yngre generationen som kommer att strida för ideal och principer som politiker beslutar om. Lundin anförde att Ukraina, med sina många brigader och flera år av krig,

kommer att ha en stor påverkan på sina samarbetspartners där Sverige är en. Vidare behöver vi arbeta för att den globala södern, i folkmun kallad tredje världen, inte hamnar på Rysslands och Kinas sida. Stora länder med dito naturtillgångar som Nigeria, Indonesien och Brasilien kan störa vår förmåga att försvara oss om de tillfaller motståndaren.

Fokus här och nu

Generalmajor Stefan Sandborg, ställföreträdande chefen för Försvarsmaktens operationsledning, började med att berätta om hur

operationsledningen fungerar, att de planerar och genomför operationer dagligen vilket bland annat resulterar i avskräckning mot angrepp. Han lyfte fram Östersjöns betydelse ur ett logistiskt perspektiv, då 15 procent av världens sjötrafik sker via östersjö-

Alexander Eklund

FOTO: LINN HEDRÉN

inloppen. Det är något som, vid en militär konflikt, skulle påverka cirka 50 miljoner människors beroende av att Östersjöns farleder är fria för trafik. Sverige, som medlem i Nato, har därmed en viktig uppgift att kontrollera detta innanhav så att logistiken fungerar, framför allt när det gäller att nyttja Sverige som ett uppmarschområde för Natos östra flank. Sandborg avslutade med att vi behöver ha fokus här och nu. Vi behöver kunna avskräcka och försvara oss idag, inte först år 2030.

Redo för krig imorgon

Gustaf Göthberg (M) och Hanna Gunnarsson (V) tryckte på att vi inte bara är en del av Nato utan att vi de facto är Nato. Hela Sverige, även civila, är med i Nato och vi ska verka inom de områden vi kan bäst, framför allt östersjöområdet. På frågan från moderatorn, Olof Jonmyren, om politiken är redo för ett krig imorgon svarade Göthberg att Sverige är redo för det värsta och är det något rent konstitutionellt som fattas så gör vi som vi lärt oss av Försvarmakten, vi löser uppgiften!

Viktig publikfråga

En fråga som ställdes från publiken gällde vad Nato kan förvänta sig från Sverige. Sandborg svarade att vi erbjuder ett välövat och fungerande försvar med försvarsplaner redo att integreras med Natos planer. Gunnarsson flikade in att vi har en bred politisk enighet där till exempel försvarsministern kan säga att han har hela riksdagen bakom sig i olika Natosammanhang. Något som inte alla Natoländers politiker varken kan säga eller mena.

En eldsjäl

Joakim Andersson är ordförande för Förvarsutbildarna Södermanland och har varit en av de eldsjälarna som anordnat FörvarsForum i 10 år. Den största utmaningen enligt honom är att hitta en intressant panel med intressanta föredrag. Det roligaste med FörvarsForumet är dock när man ser resultatet av de föredragshållare och politiker som är med, och hur de resonerar kring de olika frågorna som kommer från publiken.

När jag frågar Andersson vilka topp fem intressantaste föredragshållare som han har haft så nämner han följande namn utan inbördes ordning: Stefan Sandborg (2025), Anders Emanuelsson (2024), Robert Limmergård (2023), Björn Körlof (2022) samt Ulf Henricsson (2019).

Ett roligt minne från 2022 års FörvarsForum?

– När vi, några timmar innan start, fick veta att en av politikerna hade blivit sjuk, men gärna ville delta ändå. Varpå vi fick ordna så han kunde vara med på länk. Samma tillfälle ringde jag den andre politikern och frågade om hans ankomsttid, men han hade

glömt bort det. Då satte han sig i bilen och kom precis i tid när det var hans tur. På vägen dit hade han lyssnat på sändningen via bilens högtalare och på så sätt kunde han hänga med i paneldebatten när han kom, svarar Joakim.

Avslutningsvis bör man delta i FörvarsForum för att?

– Öka sin egen förståelse för bland annat det säkerhetspolitiska läget som råder just nu. FörvarsForum riktar sig till alla som känner att man vill höra mer om det aktuella ämnet för året. Alla, medlemmar som allmänheten, är välkomna, avslutar Joakim! ■

FörvarsForum på YouTube

För dig som inte kunde närvara på plats går det att se hela FörvarsForum i efterhand på YouTube. Sök på "Förvarsutbildarna Södermanland" och välj det FörvarsForum som ligger närmast i tid. Där kan du även se tidigare års FörvarsForum med andra föredragshållare.

Joakim Andersson har genom åren gjort en berömvärd insats för att arrangera FörvarsForum. FOTO: JOSEFIN UNELID

Utgör Kina ett hot mot oss?

I en tid när amerikansk utrikespolitik rör sig allt snabbare och nästan dagligen fångar vår uppmärksamhet, kan det lätt bli så att vi tillfälligt glömmer bort andra krafter.

TEXT: LARS HOLMQVIST

I nom säkerhetspolitiken måste vi ständigt hålla ett öga på den mer långsiktiga utvecklingen. Vart är världen på väg under de närmaste årtiondena, eller de kommande generationerna?

Några bakgrundsfaktorer

Nationen Kina är en formidabel aktör inom världspolitiken. Visserligen är man idag "bara" näst störst avseende befolkningsmängd, men i fråga om ekonomi, produktionskapacitet, teknologi och förmågan att utöva mjuk makt befinner man sig nära toppen eller är till och med främst i världen. Det har betydelse när vi talar om vem som är eller kan vara ett hot.

Skilda världsbilder

På en grundläggande nivå kan man säga att Kinas politiska mål står i konflikt med våra och i det kan ligga ett hot. Synen på begrepp som yttrandefrihet, näringsfrihet och äganderätt skiljer sig i hög grad åt. Graden av personlig frihet som vi tar som självklar, skulle hos kinesiska makthavare innebära en oacceptabel brist på kontroll. Vidare råder allt annat än samsyn när det gäller det som vi brukar kalla den regelbaserade världsordningen. I Kina förefaller man se att denna världsordning, t ex regler om umgänget mellan stater och de mänskliga rättigheterna, är ett västerländskt initiativ som syftar till att gynna Väst på andras, inte minst Kinas, bekostnad.

Århundradet av förödmjukelser

En annan omständighet rör det som brukar kallas "Århundradet av förödmjukelser", tiden 1839–1949, en period när utländska makter på olika sätt exploaterade Kina under en långvarig svaghetsperiod. De värsta övergreppen mot Kina torde Storbritannien, Japan och Ryssland ha stått för, men även det förenade kungariket Sverige-Norge tecknade 1847 ett fördrag i Kanton i syfte att gynna svensk och norsk handel.

Kina värder minnet av en svår period.

Fördraget räknar kineserna som ett i raden av det som kallas "De ojämlika fördragen", en viktig beståndsdel av kinesernas uppfattning om den förödmjukande perioden. Dagens framgångsrika Kina har inte på något sätt glömt saken. Ur denna synvinkel kan återlämnandet av det brittiskstyrda Hongkong 1997 och det portugisiskstyrda Macau två år senare ses som steg till upprättelse. Konflikten mellan Folkrepubliken Kina och Republiken Kina, d v s Taiwan, kan ses som ett önskvärt kommande steg. Strax bortom horisonten anar vi även frågan om de

Lars Holmqvist

FOTO: PRIVAT

stora ryska landområden som tsaren tilltvingade sig 1858–60. Inte alla vet att Vladivostok är en tidigare kinesisk fiskehamn.

Vi bör ha förståelse för att man i Kina värder minnet av en svår period. Frågan är om det är mer än ett minne? I fallet Taiwan ser det ut att vara en drivkraft. När den brittiska flottan, samma Royal Navy som besegrade Kina i två opiumkrig under mitten av 1800-talet, i september förra året seglade igenom Formosasundet, sundet som skiljer Taiwan från fastlandet, blev de kinesiska reaktionerna upprörda. Dels diplomatiskt, seglatsen fördömdes av Kina, dels på havet där det kinesiska flygvapnet genomförde simulerade attacker mot de brittiska fartygen. Vi kan inte säga säkert om oförrätter i det förgångna påverkar dagens kinesiska politik eller ej.

Mittens rike – Kinas självbild

En sak som gör Århundradet av förödmjukelser än svårare att leva med är den kinesiska självbilden. Kina anses inte vara ett land bland alla

Handel spelar en mycket viktig roll för att
upprätthålla Kinas supermaktstatus.
FOTO: BILL WEI / SHUTTERSTOCK.COM

andra utan man har en särställning. Med en urgammal men ännu levande kultur och i kraft av sin storlek förväntas Mittens rike att alltid ha en ledande roll i världen. Den alltmer tydliga konkurrenssituationen mellan USA samt Väst i övrigt och Kina handlar om mer än "bara" handel. Vem ska leda världen i framtiden?

Vad talar för

- Kinas ekonomiska styrka och vår risk att bli beroende. Landet är djupt integrerat i Västs leveranskedjor. Om de politiska spänningarna skulle öka finns risken att Beijing använder handel, exportrestriktioner eller investeringar som påtryckningsmedel. Vi har redan sett tendenser kring sällsynta jordartsmetaller, solpaneler, batterier och vissa högteknologiska komponenter. Detta är en sårbarhet för såväl ett litet, exportberoende land som Sverige liksom Europa eller Väst i sin helhet.
- Ett teknologiskt och cybersäkerhetsrelaterat hot. Kina är som bekant en ledande cybermakt. Europeiska underrättelsetjänster har under lång tid pekat på industriellt cyberespionage, intrång mot myndigheter och kritisk infrastruktur. Kina arbetar systematiskt med att samla data om både företag, individer och samhällssystem, vilket på sikt kan användas strategiskt, ekonomiskt eller säkerhetspolitiskt.
- Man bygger upp en strategisk närvaro i Europa genom investeringar i hamnar, energiföretag, telekom, industri och logistik. Exempel på detta finns främst i Syd- och Centraleuropa, men till del även i Norden. I ett krisläge kan kontroll över olika typer av nyckeltillgångar utgöra en risk.
- Den politiska och värderingsmässiga utmaningen. Kinas auktoritära samhällsmodell står som tidigare nämnts i skarp kontrast till demokrati, yttrandefrihet och rättsstat. Kina utövar påtryckningar mot individer, företag och universitet i Europa för att forma narrativ och tysta kritik – exempelvis kring Taiwan, Hongkong eller

Xinjiang. Detta kan utgöra hot mot europeisk opinionsbildning och akademisk frihet.

Vad talar emot

- Beroendet mellan Kina och Europa är ömsesidigt. Handeln med Europa är viktig för att bibehålla den ekonomiska stabiliteten. Ingen part skulle komma helskinnad ur ett handelskrig och de inrikespolitiska konsekvenserna skulle kunna bli än värre i Kina än i Europa. Mer om det nedan.

”Vi kan se goda rationella skäl till att både Väst och Kina bör undvika en konfrontation.

- Mer robust handel. De senaste åren har varit lärorika för länderna i Europa. Såväl Covid som beroendet av rysk energi och den utpressningssituation det medförde, har uppmärksammat européerna på risker man inte riktigt hade velat se tidigare. Man arbetar aktivt med att minska risker i leveranskedjorna, t ex ökad diversifiering (flera olika leverantörer), mer noggranna investeringskontroller samt att identifiera och åtgärda kritiska beroenden. Arbetet är långt ifrån klart och riskerna är inte borta, men Europas beredskap är ändå bättre idag än för några år sedan.
- Även om Kinas språkbruk under senare år har blivit mer konfrontativt, präglas ändå landets politik av långsiktighet och viss försiktighet. Stabilitet, handel och påverkan gynnar Kina bättre än öppen konfrontation.
- En bättre europeisk skyddsnivå. Insikten om det möjliga hotet har inte passerat obemärkt. På olika sätt arbetar Europas stater med att förbättra cyberskyddet, underrättelsesamarbetet, kontrollen

av kritisk infrastruktur och exportkontroll gällande avancerad teknik. Även här kan vi tyvärr fortfarande se brister. Ett exempel är den breda parallelexport av sanktionsdrabbade varor som sålts från Europa till Ryssland genom olika konstruktioner, men vi blir successivt bättre.

- Kinas inrikespolitiska situation kan innebära att man har goda skäl att undvika en större konflikt med Europa. Efter ett antal år med en makalös tillväxt så har takten sjunkit. Det ser fortfarande ut som att Kinas ekonomi växer snabbare än Västs, men likväl är trenden svagare. Den omfattande bostadskrisen är inte på något vis över och födelsetalen fortsätter vara oroväckande låga. Skillnaderna i levnadsstandard inom landet är mycket stora, en situation som kan innebära risker. De olika problemen gör Kinas politiska ledning sårbar inför en konflikt som skulle kunna leda till social oro i landet.

Sammanfattning för/emot

Kina ligger långt borta. Om vi resonerar kring hot, så är det troligen inte i form av ett direkt traditionellt militärt hot. Logistiken skulle bli väldigt komplicerad. Snarare är det i så fall i form av utpressningsliknande metoder, försök till påverkan eller indirekt militärt hot, t ex genom att stödja en annan aktör som ligger närmare vår del av världen. Eller maktmedel som i mindre grad är beroende av avstånd, som t ex cyberattacker eller fjärrstridsmedel.

Det finns alltså en hel del möjliga konfliktytor mellan Kina å den ena sidan och Europa, inklusive Sverige, å den andra. Historiska erfarenheter och betydande skillnader i värderingar är en sak. Till det har vi Kinas samlade resurser, personella, ekonomiska och finansiella. Man besitter en betydande styrka i flera avseenden och den teknologiska nivån är hög. Men vi kan samtidigt se krafter som verkar i motsatt riktning, både genom åtgärder vidtagna i Europa och faktorer som har att göra med interna kinesiska förhållanden. Vi kan se goda rationella skäl till att både Väst och Kina bör undvika en konfrontation med

varandra och i detta ligger ett visst mått av trygghet för oss alla. Men...

Politiska risker kopplade till en ökad global instabilitet

Inte ens de största makterna kan uteslutande vara drivande aktörer. Även stormakter som USA eller Kina kommer till lägen där de istället för att driva sin egen linje behöver reagera på omvärlden. Under det senaste året har den globala utrikespolitiken snurrat allt snabbare. Med ökad hastighet kommer ökade svårigheter att förutse andras nästa steg, vilket i sin tur kan öka risken för felbeslut. Den som vill veta mer hur riskerna kan öka i snabba förlopp, rekommenderas att läsa om perioden från den 28 juni 1914 då skotten i Sarajevo avfyrades, fram till att det första världskriget bröt ut några veckor senare. Analogin är inte perfekt, men den har poänger.

Risken för utökat handelskrig

Amerikanska tulltariffer ändras visserligen numera ganska ofta, men det finns andra möjliga konfliktlinjer. Som exempel. Hur köper Kina sin

Militärmakten utgör den förlängda armen av Kinas politiska ambitioner, bland annat i Stilla-havsregionen. FOTO: DEDOK STUDIO / SHUTTERSTOCK.COM

olja om leveranserna från respektive Iran, Ryssland och Venezuela skärs ner eller till och med upphör? Skulle konfrontationsnivån mellan USA och Kina av något skäl öka, finns risken för kraftfulla kinesiska motåtgärder. Utöver bara procentsatser kan en konflikt bedrivas på andra sätt, till exempel med hjälp av kinesisk kontroll av olika kritiska råvaror, utnyttja Kinas inblandning i många västliga produktionskedjor och genom samverkan med andra större nationer i den globala Södern. Ett exempel kan vara Indien, som har uttryckt stor irritation över amerikanskt agerande i tullfrågor. Vid ett globalt handelskrig, kommer Europa klara av att vara en aktör, eller blir man mest av allt ett offer för andras spel?

Ryssland

En vanlig bild av Kinas stöd till Moskvas angreppskrig i Ukraina handlar om en gemensam uppfattning att Västs världsordning ska bekämpas. Samtidigt har kriget urholkat Rysslands militära kraft och ökat dess beroende av sin mäktige granne i sydöst.

I Rysslands framväxande roll som kinesisk lydstat, vad skulle hindra Beijing från att beordra fram ett ryskt avledningskrig i vår del av världen för att leda bort Västs uppmärksamhet

från Taiwan? Även avledningskrig måste bemötas och utkämpas.

USA

Det senaste året kan åtminstone ur en synvinkel sägas ha varit en framgång för Moskva, således den ökande splittringen mellan USA och dess västliga allierade. Visserligen finns det några genuina skäl för viss friktion mellan parterna, men det vi hittills sett har gått oväntat långt. Ett Europa på egna ben borde på sikt inte vara något problem, men att nå dit kräver någorlunda enighet om vägen framåt. Splittring över Atlanten, mellan de europeiska länderna och inom dem, kan skapa situationer som Kina eller dess europeiska vasall kan utnyttja.

Sammantaget

Alla mäktiga stater kan i något avseende komma att utgöra ett hot mot oss och det gäller även Kina. Specifikt i detta fall finns några faktorer som talar för, men även emot, att landet kan hota oss. Kanske är det största hotet för närvarande att världen omkring oss snurrar allt fortare, vilket kan leda till plötsligt uppkomna obalanser och kriser. Vi bör hålla ett vakande öga på vad som sker inte bara i Beijing, utan även i Moskva respektive Washington D.C. Framtiden är inte utan risker. ■

Vi behövs – Du behövs

Januari och vinter, med snö även på Gotland, men snart blir det en vanlig "gråvinter" och sedan vårskönt. Vi lever i en allt osäkrare värld, man vågar snart inte slå på nyheterna. För mig är det en helt ofattbar utveckling av världsordningen och det går ju så snabbt att man inte vet från dag till dag vilken stormakt man ska känna sig mest otrygg inför.

TEXT: GÖRAN WAHLQVIST

FOTO: ISTVAN CSOMORTANI / SHUTTERSTOCK.COM

Ju mer osäker vår värld blir, desto viktigare blir det att vi som ännu bor i ett fritt land förbereder oss för att försöka behålla vår frihet och rätten att leva ett fredligt liv. Därför måste alla engagera sig hos oss eller någon annan frivilligorganisation. När värvade du senast en ny medlem som får denna fantastiska möjlighet att vara "beredd i stället för rädd"? Att ha en roll i kris och katastrof ger dig och dina nära ökad trygghet.

Vårt förbund

Förbundsarbetet fokuserar på att summera och rapportera 2025 och lägga sista handen vid att planera första halvårets insatser 2026. Årsmötet hålls den 25 mars, kl 18.30, i Röda Korset lokaler på Norra Hansegatan 14. Boka in tiden i din kalender. Kallelse kommer via mailen.

Vi har för första gången fått i uppdrag att kombattantutbilda personal från Försvarmakten. Det innebär en fördubbling av denna del av våra uppdrag, jättekul. Civilt kvarstår ett stort rekryteringsuppdrag för Länsstyrelsen. Vi har totalt nära 40

vakanser i de uppdrag vi ska bemanna. Vi behöver några individer till för vår Indikeringsgrupp, över 20 personer till Räddning- och röjningsstyrkan och fler skyddsvakter. Vi behöver bli fler engagerade. Det gäller avseende uppdrag och som förtroendevalda, hör av dig till oss.

Kursgården

Även här är det summeringsdags för förra året som avslutades med några julbord, mycket uppskattat av de som var där. Vi ser tillbaka på ett gott år och vi ser fram emot ett ännu bättre 2026. Under tiden arbetar vi vidare med underhållet. Vi vintersäkrar vatten till flera hus för att kunna erbjuda en längre säsong. Redan nu har vi en kursbokning i februari 2027, efterfrågan finns alltså.

Årets stora projekt är att tilläggs-isolera och byta panel och fönster på Expeditionen och Jungfruburen samt renovera baksidan av köket/matsalen och göra arbetsmiljön där lite bättre. Näst i tur är Stopet, som fick nytt kök 2025. Där byter vi ut hela fasaden nästkommande år. Plus alla "småinsatser". 30 hus kräver många

stora och små insatser. Nytt sedan i hostas är att vi har engagerat Dick Schörling och Mats Runander att dela på uppdraget att ansvara för det löpande underhållet, de kommer att finnas till hands för platschefen under hela året.

Dags att ta fram kalendern för att nu boka in årets "Trivselhelg" den 24-26 april. Då samlas vi för många små reparationer/underhåll och för att snygga upp kursgården inför säsongen. Vi brukar vara cirka 60 personer som hjälps åt, alla jobbar efter förmåga och vi trivs och äter gott tillsammans. Värva några nya frivilliga och ta med.

Tack för allt ni gjort och kommer att göra! ■

Medlemsavgiften 100 kr/år betalar du in på BG 890-9335.

Vill du ha kontakt med oss eller önskar meddela adressändring?

Ordförande:

goran.wahlqvist@forsvarsutbildarna.se
0706 45 83 07

Du vet väl att du nu kan få Slagfjädern digitalt, du registrerar detta på "Mina sidor". Länken går till senaste numret: www.cleardesign.se/tidskrift/slagfjadern-04-2025/

Våra försvarsungdomar

Tidig morgon under strapatsövning Gripen. Ungdomarna tvagar sig efter den långa natten där de sov i värnsystem. FOTO: ALEXANDER EKLUND

Med bilderna på nästa uppslag hoppas jag att du blir nyfiken på den lokala ungdomsverksamheten och tipsar de ungdomar du känner om vår verksamhet.

TEXT: ALEXANDER EKLUND

Vi välkomnar ungdomar från året de fyller 15 år upp till värnpliktsåldern. Därefter finns möjlighet att stanna kvar i ungdomsverksamheten som biträde, instruktör eller ungdomsledare. Ungdomsavdelningarna i Södermanland (Strängnäs, Eskilstuna och Nyköping) söker just nu vuxna medlemmar som vill hjälpa till i ungdomsverksamheten. Om du har tidigare militär erfarenhet som värnplikt eller kanske själv varit försvarsungdom så är du varmt välkommen att söka till vårt instruktörsteam via mail: sodermanland@forsvarsutbildarna.se

Vad händer i ungdomsverksamheten?

Eskilstunas ungdomsavdelning hade i slutet av 2025 en stor återkommande lightsticksövning där instruktörerna hängde upp strax under 100 lightsticks i skogen. Ungdomarna fick sedan i uppgift att, i små grupper, nyttja de tecken

och kommandon de lärt sig från terrängtjänst och spaningstjänst och ta så många lightsticks de hann på utsatt tid. Detta ska göras utan att bli upptäckta av instruktörerna som går runt i skogen. Vid upptäckt får de ge bort alla sina lightsticks till instruktörerna och sedan börja om. Det var i slutet av övningen roligt att se hur många lightsticks vissa grupper lyckats ta utan att bli upptäckta. Vissa valde en mer aggressiv taktik och andra var mer avvaktande. Vid övningen närvarade även chefen för Södermanlandsgruppen som kände igen samma glädje och spänning som när han själv var i den åldern.

Utökad stöd för 2026

I många år har ungdomsverksamheten i Södermanland lidit av bristande stöd från Försvarsmakten. Det började när Södermanlandsgruppen förlorade stödfrågan och vi efter ett tag i stället upptogs av Livgardet. Livgardet har gett stöd med både förråd och övningsterräng, där bland

Alexander Eklund

FOTO: LINN HEDRÉN

annat Stockholms utbildningsledare för ungdomsverksamheten, Mats Nilsson, har varit en klippa när det gäller samordningen för både Södermanlands och Stockholms ungdomsavdelningar. Däremot har det kostat närmare 100 000 kr per år enbart i transportkostnader att köra ungdomarna till och från Livgardet samt att det är svårt för oss utomstående instruktörer att planera övningar i terräng vi inte känner till. Vi blev därför väldigt glada över att chefen för Södermanlandsgruppen, Conny Edlund, med utgångspunkt i Strängnäs, har utlovat visst stöd till flera FFO:ers ungdomsverksamheter i Södermanland. Hur det stödet

kommer se ut och i vilken omfattning vet vi inte än, men vi ser fram emot att kunna ha fler övningar på hemorten.

Ungdomsledarkonferens

I slutet av 2025 hade Södermanlands ungdomsavdelningar sin årliga

ungdomsledarkonferens i Nyköping på Blommenhof där vi planerade för kommande verksamhetsår.

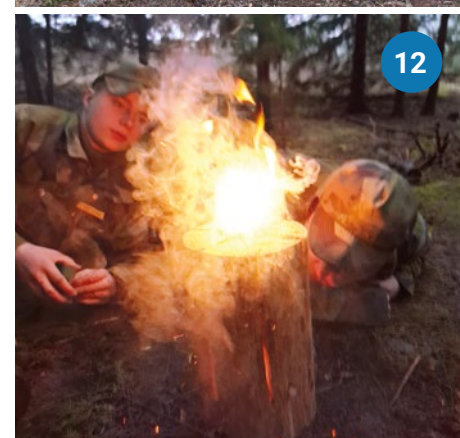
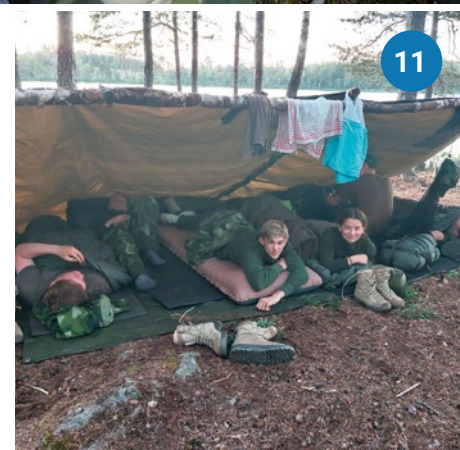

1. En välförtjänt frukost avnjuts efter att ha tagit sig upp till toppen på en av Södermanlands högsta berg en tidig morgon under en sommarövning. / 2. Ungdomsledarutbildningen i Tylebäck. Blivande ungdomsledare diskuterar ledarskap. / 3. Eld förbereds för att kunna koka vatten under en vinterövning. / 4. Ungdomar på marsch längs Sörmlandsleden under en sommarövning. / 5. Sjukvårdsmoment: Ungdomarna lägger första förband på en skadad person. / 6. Delar av Södermanlands instruktörsteam vid en sommarövning med tema överlevnad. FOTO: PRIVAT / 7. En ungdom sitter eldpost under HVSS ungdomstävling. Det är viktigt med god återhämtning efter dagens alla strapatser! / 8. Sjukvårdsmoment: Ungdomarna omhändertar en skadad person via bår. / 9. Byggande av grupp bivack under en överlevnadsövning. FOTO: ALEXANDER EKLUND (DÄR INTE ANNAT ANGIVITS)

Bland annat började vi planera för Gripenmarschen på 15 km i Strängnäs samt soldatprovet på 30 km som i

år blir vid Nynäs mellan Trosa och Nyköping. Vidare välkomnade vi nya biträden som tidigare varit ungdomar,

de är nu en del av instruktörsteamet. Varmt välkomna! ■

10. Instruktör från FRO stöttar i sambandsutbildning på radio 145. / 11. Innan tapto. Ungdomarna har byggt ett vindskydd längs med Sörmlandsleden. / 12. Ungdomarna försöker blåsa liv i elden under en överlevnadsövning. / 13. Kort rast under pågående soldatprov och ungdomarna passar på att teja varandras fötter. / 14. Det finns olika sätt att koka vatten. Här har ungdomarna byggt en egen spritbrännare av en colaburk. / 15. Efter genomförd Gripenmarsch om 15 km. FOTO: BOSSE SIMONSSON / 16. Ungdomarna söker samband via radio 145, här under en sambandsövning tillsammans med FRO. FOTO: ALEXANDER EKLUND (DÅR INTE ANNAT ANGIVITS)

Sverige är värt att försvara

FOTO: SCHAGER / SHUTTERSTOCK.COM